IL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum il-21 ta' Lulju 2020

Appell numru 534 tal-2017

Il-Pulizija
vs.
Hussein SULEYMAN

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar l-4 ta' Diċembru 2017 fil-konfront ta' Hussein Suleyman, karta tal-identità bin-numru 282816 L li ġie mixli:

> Talli fit-30 t'Awwissu 2017, 4 ta' Settembru 2017, 5 ta' Settembru 2017, 6 ta' Settembru 2017, 11 ta' Settembru 2017, 12 ta' Settembru 2017, 13 ta' Settembru 2017, 14 ta' Settembru 2017 u 15 ta' Settembru 2017, f'dawn il-żejjer Maltin:
>
> 1. Diversi atti magħmulin minnu, wkoll jekk fi żminijiet differenti, kisru l-istess dispożizzjoni tal-liġi u ġew magħmula b'riżoluzzjoni

waħda, dawn l-atti jitqiesu bħala reat wieħed imsejjaħ reat kontinwat;

2. Irrifjuta li jagħti aċċess lil wild taħt kustodja tiegħu lil Carmela Magro, hekk kif ordnat mill-Qorti jew hekk kif marnut bil-kuntratt mingħajr raġuni xierqa.

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, wara li rat l-imputazzjonijiet miġjuba kontra l-appellant, stqarret li wara li rat l-Artikoli 18 u 338 (II) tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta sabet lill-imputat ħati tal-akkużi kif dedotti mill-Prosekuzzjoni u kkundannatu għal xahar priġunerija sospiżi għal sena ai termini tal-Artikolu 28 A tal-Kap 9 tal-Liġijiet ta' Malta.

3. Illi Hussein SULEYMAN interpona appell minn din is-sentenza li permezz tiegħu talab lil din il-Qorti jogħġobha:

> Tannulla, tħassar u tirrevoka s-sentenza msemmija fejn sabet lil appellant ħati u kkundannatu xahar priġunerija sospiża għal-sena, titlob bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti jogħġobha tirrevoka u tħassar s-sentenza mogħtija billi tiddikjarah mhux ħati u tilliberaħ mill-imputazzjonijiet u ħtija skond il-Liġi, jew alternattivament, f'każ ta' sejbin ta' ħtija, tvarja s-sentenza bin-numru ta' referenza MAC-496-2017-3 in kwantu jikkonċerna l-piena għal waħda mhux karċerarja u li tiġi nflitta piena li tixraq il-kontravvenzjoni li biha qed jiġi akkużat.

U dan għar-raġunijiet segwenti : -

i. Is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kienet nulla stante li l-artikoli tal-Liġi ma ġewx indikati u lanqas il-motivazzjoni tas-sentenza ma ġiet indikata mill-ewwel Qorti.
ii. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma setgħetx issibu ħati peress illi l-appellant kie ġie notifikat bid-digriet tal-aċċess nhar id-9 ta' Settembru 2017 u meta l-omm ma kinitx eżerċitat l-aċċess. Irid ikun hemm ordni tal-Qorti li jiġi debitament notifikat favur il-partijiet. Kwindi ma setgħax jinstab ħati għal dak li jirrigwarda d-dati li seħħew qabel.

iii. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) interpretazt il-fatti b'mod żbaljat u anke tat interpretazzjoni ħażina tal-artikolu 338(ll) tal-Kodiċi Kriminali. Mill-provi ħareġ illi kif l-appellant ġie edott bid-digriet nhar it-28 t'Awissu 2017 hu ma rrifjutax li jagħti aċċess lil parte civile iżda ibnu li huwa adolexxenti ta' 14-il sena kien qed jirrifjuta li jmur għand ommu u dan għax fi kliemu '*ma jhossux komdu għax ma titrattaħx sew*'. Kwindi f'dal każ ma kienx hemm il-*mala fede* tal-appellant. In oltre l-appellant kull meta xehed fil-proċeduri insista li hu dejjem ħeġġeġ lill-ibnu sabiex imur jara lil ommu iżda ibnu dejjem jinsisti bis-saħħa illi ma jridx imur u dan anki għax allegatament hi kienet anki refgħet idejha fuqu fil-passat. L-appellant ma jistax jisforza lill-ibnu sabiex imur anki fid-dawl tal-eta' tiegħu. Dan il-fattur ma ttieħidx in konsiderazzjoni mill-Qorti tal-Maġistrati li straħet biss fuq il-verżjoni tal-parte ċivile.

iv. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ċaħdet it-talba tal-appellant sabiex ibnu jixhed f'dawn il-proċeduri, peress li huwa minuri. Din setgħet tinstema bil-*video conferencing*. Din ix-xhieda kienet indispensabbli għalih.

v. Il-piena inflitta kienet eċċessiva. L-appellant jikkontendi li għandu kondotta netta, apparti li l-piena ta' kontravenzjonijiet tikkonsisti f'detenzjoni u mhux fi priġunerija kif imponiet il-Qorti tal-Maġistrati (Malta).

Ikkunsidrat : -

4. Illi nhar il-31 t'Awissu 2017 Carmela Magro irrapurtat l-Għassa taż-Żejtun illi fil-jum preċedenti l-appellant, li huwa l-ex raġel tagħha, naqas milli jtiha l-aċċess għall-binha u dan bi ksur ta' digriet bin-numru 1192/17 maħruġ mill-Onorevoli Imħallef Dr. Robert Mangion nhar it-18 ta' Awwissu 2017 fejn irriżulta illi hi kellha dritt t'aċċess għal binha minuri fis-sajr kuljum bejn l-4:30 u t-8:30 mit-Tnejn sal-Ħamis u alternattivament mill-Ġimgħa fil-5pm sas-Sibt fil-5pm jew mis-Sibt fil-5:00pm sal-Ħadd fil-5:00pm.

5. Meta l-appellant ġie mitkellem hu nforma lill-Pulizija li hu kien għadu ma ġiex notifikat bid-digriet u fejn wera li m'għandux oġġezzjoni li ibnu jmur għand ommu. In oltre informa lill-Pulizija

illi ibnu kien qiegħed jirrifjuta milli jmur għand ommu. Dan il-fatt ġie kkonfermat ukoll mill-minuri li ġie mitkellem fil-preżenza ta' missieru. L-appellant ġie nfurmat li ser jittieħdu proċeduri kontra tiegħu.

6. Nhar is-7 ta' Settembru 2017 għall-ħabta tal-16:00hrs il-parte civile reġgħet marret tirraporta li għal darb'oħra ġiet imċaħda mill-aċċess nhar l-4 ta' Settembru 2017, nhar il-5 ta' Settembru 2017 kif ukoll nhar is-6 ta' Settembru 2017 bi ksur tad-digriet. L-istess ġara għar-rigward ta' dati oħra sussegwenti fix-xahar ta' Settembru 2017 skond kif irrapurtat mill-ġdid il-parte civile permezz ta' rapport ieħor datat il-15 ta' Settembru 2017.

7. Għall-darb'oħra l-appellant ġie mitkellem fejn reġa' kkonferma li ibnu mhux qed imur peress illi ma jridx hu, liema fatt reġa ġie mtenni wkoll mill-minuri fil-preżenza ta' missieru.

Ikkunsidrat:

8. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel ZAMMIT*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:-

[1] Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u r-***Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina*** 24 ta' April 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak*** 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs***

> kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

9. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma terġax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat

---

Thomas sive Tommy Baldacchino, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan*** et, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa*** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il- verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

10. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

11. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

---

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

12. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

13. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe l-*Law of Evidence*.

14. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża : -

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru

---

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib***, 15 ta' Jannar 2009; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili***, 19 ta' Gunju 2008; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter***, 14 ta' Dicembru 2004; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa***, 16 ta' Ottubru 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez*** u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina***, 24 ta' April 2003; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak***, 23 ta' Jannar 2003, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed***, 5 ta' Lulju 2002; ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino***, 7 ta' Marzu 2000, ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt***, 1 ta' Dicembru 1994; u ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi***, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: ***Il-Pulizija vs Andrew George Stone***, 12 ta' Mejju 2004, ***Il-Pulizija vs Anthony Bartolo***, 6 ta' Mejju 2004; ***Il-Pulizija vs Maurice Saliba***, 30 ta' April 2004; ***Il-Pulizija vs Saviour Cutajar***, 30 ta' Marzu 2004; ***Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et***, 21 ta' Ottubru 1996; ***Il-Pulizija vs Raymond Psaila et***, 12 ta' Mejju 1994; ***Il-Pulizija vs Simon Paris***, 15 ta' Lulju 1996; ***Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace***, 31 ta' Mejju 1991; ***Il-Pulizija vs Anthony Zammit***, 31 ta' Mejju 1991.

tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

15. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

16. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Thorne,***[5]

---

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Bonavia*** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; ***Il-Pulizija vs Antoine Cutajar*** ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; ***Il-Pulizija vs Carmel Spiteri*** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

17. F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

18. L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b'hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta' sejbien ta' ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista' tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista' ssib ħtija.

Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

19. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

20. Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, *sure* fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni *lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni.* Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

21. Fil-każ Ingliż ***Majid***,[7] Lord Moses stqarr hekk :

---

[6] ***R v Majid***, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[7] ibid.

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

22.Inoltre, fil-ktieb tagħhom ***The Modern Law on Evidence***, Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti : -

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

23.Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **tas-sikurezza**. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs Joseph Peralta*** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

24.U huwa biss meta jkun hemm **<u>id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża</u>** li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

25.Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-*best evidence rule*, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet ***Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.
>
> L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu

w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.

Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha.[9]

26.In oltre u aktar reċentement fis-sentenza ***Il-Pulizija vs Cyrus Engerer,*** il-Qorti tal-Appell Kriminali rriteniet illi :

Biex wiehed jistabilixxi jekk l-provi cirkostanzjali huma univoci wiehed irid jara l-assjem ta' dawn ic-cirkostanzi migjuba bhala prova u li dan il-konvinciment morali huwa wiehed ibbazat sal-grad rikjest tal-prosekuzzjoni tac-certezza morali (u mhux dik assoluta) jew il-prova lil hinn minn kull dubbju dettat mir-raguni. In oltre il-konkluzjoni biex tkun univoka mhux necessarjament trid tkun l-uniku xenarju li jista jintlahaq izda trid tkun l-unika wahda li tista twassal ghal htija b'mod ragonevoli kontra dak li jkun. Fi kliem iehor jekk jinholoq dubbju dwar l-univocita tal-provi cirkostanzjali liema xenarju alternattiv ma jkunx wiehed ragonevoli, dan ma jistax iwassal sabiex il-Qorti tillibera a bazi tan-nuqqas ta' univocita.[10]

27.Illi l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanzi ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

[9] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.
[10] Deċiża nhar it-8 ta' Mejju 2014 mill-Imħallef Michael Mallia.

28. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża ***Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino*** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti : -

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (*demeanour*) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

Ikkunsidrat: -

29. Illi qabel xejn din il-Qorti rat li fil-verbal a fol 36, id-Difiża irtirat il-preġudizzjali tan-nullita tas-sentenza appellata. Għalhekk din il-Qorti tastjeni milli tieħu konjizzjoni ulterjuri ta' tali preġudizzjali.

Ikkunsidrat : -

30. Illi fir-rigward tal-aggravju konċernanti l-allegata nuqqas tan-notifika tad-digriet regolanti l-aċċess għall-minuri, mill-atti jirriżulta li filwaqt li l-appellant allega li hu kien ġie notifikat bid-digriet fid-9 ta' Settembru 2017, mill-affidavit ta' WPC160 N. Grech jirriżulta li l-Pulizija kienu bagħtu għall-appellant u effettivament kelmuħ dwar l-istess digriet nhar il-31 t'Awwissu 2017. Kwindi m'hemmx dubbju illi mill-31 t'Awwissu 2017, l-appellant kien effettivament jaf b'dan id-digriet. Dan ifisser allura u limitatament għal dan l-aggravju, illi jekk dak allegat mill-appellant ser jitwemmen u jiġi akkolt mill-Qorti, mid-dati kollha indikati fl-imputazzjonijiet miġjuba kontra tiegħu, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet issib ħtija kontra tiegħu fir-rigward tad-dati li ġew wara li hu jgħid li ġie notifikat għajr ħlief għall-ewwel data indikata mill-parte ċivile, u ċioe tat-30 ta' Awwissu 2017.

Ikkunsidrat : -

31. Illi skond kif jallega l-appellant il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) naqset milli tippermetti t-testimonjanza t'ibnu minuri. Din il-Qorti fliet l-atti proċesswali bir-reqqa u imkien ma rriżultat din it-talba da parti tal-appellant. Dan l-aggravju jimmerita għalhekk li jiġi miċħud.

Ikkunsidrat : -

32.Illi l-appellant jilmenta wkoll li l-Qorti tal-Maġistrati interpretat b'mod ħażin kemm il-fatti kif ukoll il-Liġi regolanti dan il-każ. L-artikolu 338(ll) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta illi jaqra hekk:

> 338. Huwa ħati ta' kontravvenzjoni kontra l-ordni pubbliku, kull min–
> (ll) meta ordnat jew ordnata mill-qorti jew kif marbut jew marbuta bil-kuntratt biex jagħti jew tagħti aċċess lil wild taħt il-kustodja tiegħu jew tagħha, jirrifjuta jew tirrifjuta li jagħmel jew tagħmel hekk mingħajr raġuni xierqa;

33.Illi in oltre fir-rigward ta' din id-disposizzjoni, u partikolarment għal dawk l-istanzi meta l-minuri jkun riluttanti illi jmur jara lill-ommu jew lil missieru, skond kif ikun il-każ, dil-Qorti diversament presjeduta irriteniet:

> ...sakemm ikun ghadu vigenti digriet tas-Sekond' Awla jew Digriet jew sentenza tal-Prim'Awla jew tal-Qorti tal-Appell, li jordna l-access ghall-ulied minuri, din il-Qorti ma tistax hlief issib u tikkonfermha htija, fejn l-appellant ikun naqas li jottempera ruhu ma tali digriet jew sentenza, dment li ma jippruvax sal-grad tal-probabbli li ghandu raguni xierqa biex jaghmel dan. Altrimenti, din il-Qorti, minn flok Qorti ta' Appell Kriminali, tispicca tirriduci ruha f'wahda ta' revizjoni dwar l-effikacja u rragonevolezza ta' Digrieti jew sentenzi tal-Prim' Awla u tal-Qorti tal-Appell u Digrieti tas-Sekond' Awla, mansjoni li zgur li ma' taqax taht il-kompetenza taghha.[11]

34.In oltre kif irriżulta mis-sentenza fl-ismijiet ***Il-Pulizija vs. BZ*** mogħtija minn din il-Qorti kif diversament ippreseduta :

> Issa, sakemm jinbidel ordni tal-Qorti b'digriet jew sentenza, dak l-ordni irid jigi rispettat u ma jistax jigi evitat. Dan certament japplika ghad-digriet imsemmi tat-2 ta' Jannar 2007. Jigifieri anke fejn it-tfal ma jkunux iridu jattendu ghal supervised visit, ma ghandu jkun hemm ebda diffikulta` biex il-persuna li jkollha l-kustodja tat-tfal, b'daqsxejn ta' rieda tajba, tiehu lil uliedha ghal dawn il-viziti, anke jekk kontra r-rieda taghhom.

[11] ***Il-Pulizija vs Raymond Stivala*** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali presjduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono nhar is-16 ta' Frar 2006.

Altrimenti jigi li jew il-persuna li jkollha l-kustodja jew it-tfal jassumu poteri ta' Qorti ta' appell jew ta' revizjoni biex jibdlu huma l-ordni tal-Qorti.

Kif gie ritenut fl-Appell Kriminali Il-Pulizija v. Jacqueline Zammit tal-15 ta' Mejju 2003:
"Din il-Qorti terga' ttenni dak li diga` gie ritenut minnha diversament preseduta u cioe` li l-ordnijiet tal-Qrati jridu jigu osservati skrupolozament u minghajr tfettieq u kavillar zejjed, inkella facilment f'kawzi bhal dawn, fejn ikun hemm element qawwi ta' pika bejn il-mizzewgin dwar kull haga possibbli u immaginabbli, din il-Qorti tigi ridotta f'Qorti ta' appell mid-digrieti tal-Qrati Civili. Ir-rimedju ta' min ikun ihossu aggravat b'xi digriet tal-Qrati Civili kemm dwar alimenti kif ukoll dwar access mhux li jiehu l-ligi b'idejh, imma li jirrikorri lill-istess Qorti li tkun emanat id-digriet jew ordni relattiv u jitlob revoka, varjazzjoni jew aggustament tieghu biex jittiehed kont ta' xi kambjament fis-sitwazzjoni."

U kif gie ritenut ukoll minn din il-Qorti diversament preseduta, meta l-Qorti tigi "biex tara jekk kienx hemm raguni xierqa u specjalment fil-kamp penali, trid twiezen l-interessi kollha, inkluz l-interess li l-ordnijiet tal-Qorti jigu obduti u mhux injorati fuq kwalsiasi pretest" (Appell Kriminali fl-ismijiet Il-Pulizija v. Carmen Tabone Reale deciz fil-25 ta' Lulju 1994. U "b'raguni xierqa wiehed ghandu jifhem kif del resto gie elaborat fil-gurisprudenza, raguni oggettivament xierqa u mhux biss fil-mohh jew fl-opinjoni tal-parti li ma tippermettix l-access. Ezempju ta' dan hu xi mard serju tal-minuri li ma jkunx jaghmilha possibbli li dan johrog mid-dar" (Ara Appelli Kriminali: Il-Pulizija v. Joseph Ebejer tad-19 ta' Dicembru 1996 u Il-Pulizija v. Jacqueline Zammit tal-15 ta' Mejju 2003).[12]

35.Illi l-appellant jallega li filwaqt illi hu qatt ma rrifjuta li jagħti l-aċċess ta' binhom lill-parte ċivile skont it-termini tad-digriet, ibnu naqas milli jmur għall-aċċess t'ommu fid-dati rilevanti peress illi, skond l-appellant, ibnu ma kienx juri x-xewqa li jmur jara lill-ommu peress li ma kienx iħossu komdu u kien jiġi ttrattat ħażin.

36.Mill-affidavit ta' WPC 160 jirriżulta wkoll illi meta l-Pulizija tkellmu ma bin il-partijiet, dan ikkonferma dak li kien qiegħed

[12] Deċiża nhar l-24 ta'Ottubru 2007 mill-Imħallef David Scicluna.

jgħid l-appellant. Iżda jrid jingħad ukoll li dan id-diskors sar mal-Pulizija; u dejjem, u unikament, fil-preżenza tal-appellant. Dan ix-xenarju jikkontrasta xi ftit ma' dak allegat fix-xiehda tal-parte ċivile li tgħid li binha kien ikun irid joqgħod magħha, iżda ma kienx idum jew kien iħossu ppressat biex jitlaq.

37. Irid jiżdied jingħad ukoll li illum il-ġurnata jidher illi l-affarijiet bejn il-parte ċivile u binha marru għall-aħjar u ma jidhirx li kien għad hemm kwistjonijiet bejn il-partijiet dwar l-aċċess tiegħu. Għalkemm l-appellant jisħaq illi hu kien jipprova jħeġġeġ lil ibnu biex imur għall-aċċess, jidher li din il-ħeġġa ftit ħalliet impatt fuq l-iben minuri in kwantu jidher li l-appellant ma tantx seta' jikkonvinċih mod ieħor.

38. Iżda b'referenza għall-ġurisprudenza ċitata aktar il-fuq, ir-raġuni allegatament mogħtija minn bin il-partijiet sabiex ma jinvistax lill-ommu skond id-digriet maħruġ, qajla tista' tikkostitwixxi raġuni valida għalbiex dritt tal-aċċess jiġi mċaħħad. L-appellant kellu d-dover li jaċċerta l-attendenza t'ibnu minuri skond id-digriet, allavolja ma kienx iktar tifel żgħir.

39. In oltre ma jirriżultax li kien hemm xi komunikazzjoni bejn l-appellant u l-parte ċivile dwar din id-diffikulta' murija mill-minuri; l-anqas ma jirriżulta li ttieħdu xi passi mill-appellant sabiex ivarja d-digriet tal-Qorti tal-Familja bit-tir illi din is-sitwazzjoni tiġi sorvolata jew ammeljorata.

40. Id-digriet regolanti l-aċċess kien wieħed ċar u evidentement dan ma ġiex osservat mill-appellant. Minkejja d-diffikultajiet prattiċi li seta' affronta l-appellant jiġi li m'onorax il-patti tal-aċċess mingħajr l-ebda raġuni valida.

41. B'hekk din il-Qorti hija tal-fehma illi l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legalment u raġonevolment issibu ħati tal-unika imputazzjoni miġjuba kontra tiegħu.

Ikkunsidrat:

42. Illi kwantu għall-aggravju relattiv għall-piena, il-prinċipju regolatur huwa li din il-Qorti ma tbiddilx piena mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati sakemm din tkun fil-parametri, ma tkunx żbaljata fil-prinċipju jew ma tkunx manifestament eċċessiva.

43. Ir-reati kontestati lill-appellant seħħew fuq medda ta' ġimgħatejn. Mis-sentenza jirriżulta li l-Qorti tal-Maġistrati applikat l-artikolu 18 tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta fir-rigward tar-reat de quo. Dan ifisser li biż-żieda ta' grad jew tnejn, skont l-artikolu 31(g), iż-żieda mill-piena stabbiliti għall-kontravvenzjonijiet isir għall-piena tal-multa jew ta' priġunerija għal żmien ta' mhux aktar minn tliet xhur. Dan ifisser illi l-piena inflitta mill-Qorti tal-Maġistrati kienet fil-parametri tal-liġi u ma kienetx żbaljata fil-prinċipju. Fiċ-ċirkostanzi tal-każ, f'dak l-istadju l-anqas ma jirriżulta li kienet manifestament eċċessiva.

44. Kif ġie mistqarr mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Superjuri) fil-kawża fl-ismijiet ***The Republic of Malta vs. Kandemir Meryem Nilgum and Kucuk Melek*** deċiża nhar il-25 t'Awissu 2005 :

> It is clear that the first Court took into account all the mitigating as well as the aggravating circumstances of the case, and therefore the punishment awarded is neither wrong in principle nor manifestly excessive, even when taking into account the second and third grounds of appeal of appellant Melek. As is stated in Blackstone's Criminal Practice 2004 (supra):
>
> "The phrase 'wrong in principle or manifestly excessive' has traditionally been accepted as encapsulating the Court of Appeal's general approach. It conveys the idea that the Court of Appeal will not interfere merely because the Crown Court sentence is above that which their lordships as individuals would have imposed. The appellant must be able to show that the way he was dealt with was outside the broad range of penalties or other dispositions appropriate to the case. Thus in Nuttall (1908) 1 Cr App R 180, Channell J said, 'This court will...be reluctant to interfere with sentences which do not seem to it to be wrong in principle, though they may appear heavy to individual judges' (emphasis added). Similarly, in Gumbs (1926) 19 Cr App R 74, Lord Hewart CJ stated: '...that this court never interferes with the discretion of the court below merely on the ground that this court might have passed a somewhat different sentence; for this court to revise a sentence there must be some error in principle." Both Channell J in Nuttall and Lord Hewart CJ in Gumbs use the phrase 'wrong in principle'. In more recent cases too numerous to mention, the Court of Appeal has used (either additionally or alternatively to 'wrong in principle') words to the effect that the sentence was 'excessive' or 'manifestly excessive'. This does not, however, cast any doubt on Channell J's dictum that a sentence will not be reduced merely because it was on the severe side – an appeal will succeed only if the sentence was excessive in the sense of being outside the appropriate range for the offence and offender in question, as opposed to being merely more than the Court of Appeal itself would have passed."[2]
>
> This is also the position that has been consistently taken by this Court, both in its superior as well as in its inferior jurisdiction.

45. Mill-banda l-oħra din il-Qorti trid tagħmel l-evalwazzjoni tagħha dwar jekk il-Qorti tal-Maġistrati applikatx piena li kienet manifestament eċċessiva meta wieħed jieħu kont ukoll tal-aspetti

retributtivi u preventivi tas-sentenza emessa minnha. Kif intqal aktar il-fuq fl-appell ***Kandemir*** u li ġie wkoll imbagħad ribadit fl-appell superjuri ***Ir-Repubblika ta' Malta vs. Marco Zarb***, deċiża nhar il-15 ta' Diċembru 2005, din il-Qorti bħala Qorti ta' appell ma tiddisturbax is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-ewwel istanza sempliċiment għaliex kienet tippreskrivi piena li kienet għola minn dik li din il-Qorti kif komposta kienet kieku tagħti kieku kienet hi li qegħda teroga l-piena. Biex l-appell jirnexxi, kien meħtieġ li l-appellant juri li l-piena mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati kienet toħroġ barra mill-parametri tal-piena jew miżuri applikabbli għall-każ. Din il-Qorti ma tinterferix ma pieni li ma jkunux jidhru li huma żbaljati fil-prinċipju, għalkemm ikunu jidhru li huma pieni ħorox għal xi Ġudikanti. Biex piena mogħtija minn Qorti tal-Ewwel Istanza tkun tista' tiġi mibdula jrid jiġi pruvat li kien hemm xi żball fil-prinċipju wara l-emanazzjoni ta' dik il-piena. Il-Qorti tal-Appell Kriminali fl-Ingilterra żviluppat ukoll il-kunċett ta' sindakabilita tal-piena tal-Qorti tal-Ewwel Istanza fil-każ li din tkun eċċessiva jew manifestament eċċessiva. Biss dan ma jfissirx li sempliċiment għax sentenza tkun tidher li hija fuq in-naħa aktar severa din tkun tissodisfa dan it-test tal-eċċessivita jew eċċessivita manifesta. Anzi dik il-Qorti ttenni li appell fuq tali piena jkun jista' jiġi milqugħ jekk jirriżulta li s-sentenza tkun barra l-parametri tal-piena li tkun applikabbli <u>**għall-offiża in kwistjoni u għaċ-ċirkostanzi tal-ħati**</u> u mhux għaliex tkun piena li tkun għola minn dik li kieku l-Qorti tal-Appell kienet teroga għall-każ in kwistjoni.

46. Dawn il-prinċipji ġew ukoll imħadnin minn din il-Qorti, kolleġjalment komposta fis-sentenza ***Ir-Repubblika ta' Malta vs Carmen Butler et*** deċiża nhar is-26 ta' Frar 2009 fejn ġie mistqarr ukoll is-segwenti :

> 8. Fil-verita`, dawn il-principji huma rifless tal-principju l-iehor li meta jkun hemm sentenza li tigi appellata mill-hati, il-Qorti tal-Appell Kriminali, bhala regola, ma tiddisturbax il-piena erogata mill-ewwel qorti sakemm dik il-piena ma tkunx manifestament sproporzjonata jew sakemm ma jirrizultax li l-ewwel qorti tkun naqset milli taghti importanza lil xi aspett partikolari tal-kaz (u anke, possibilment, lil xi cirkostanza sussegwenti ghas-sentenza ta' l-ewwel qorti) li kien jincidi b'mod partikolari fuq il-piena. S'intendi, kif diga` nghad, "sentencing is an art rather than a science" u wiehed ma jistax jippretendi xi precizjoni matematika jew identita` perfetta fit-tqabbil tal- fatti ta' kaz ma' iehor jew tal-piena erogata f'kaz ma' dik erogata f'kaz iehor.

47. Il-ġurisprudenza prevalenti f'dan il-kuntest, tgħallem li meta Qorti tiġi biex teroga piena trid tieħu kont taċ-ċirkostanzi kollha li jsawru l-każ, jiġifieri dawk tal-vitmi, l-interessi tal-komunita kollha kemm hi, kif ukoll dawk tal-ħati. F'dan is-sens, kemm il-ġurisprudenza lokali kif ukoll dik Ingliża tistabbilixxi li fl-eżerċiżżju ta' reviżjoni imħolli lilha, il-Qorti tal-Appell Kriminali trid tistħarreġ appell fuq il-piena inflitta kemm billi tqis iċ-ċirkostanzi kollha prevalenti li l-Qorti tal-Ewwel Istanza setgħet kienet f'qagħda li tara, kif ukoll, skont kif imsemmi fis-sentenza ***Butler*** tqis *anke, possibilment, lil xi cirkostanza sussegwenti ghas-sentenza ta' l-ewwel qorti.*

48. Fattur determinanti f'dan il-każ kien illi bejn id-data tas-sentenza u l-appell jirriżulta li l-affarijiet bejn il-partijiet tranġaw sew, almenu għal dak li jirrigwarda l-aċċess ta' binhom. Issa l-ġustifikazzjoni tal-piena fl-eżerċizzju tad-Dritt Penali modern hija

pernjata fuq tliet prinċipji kardinali u tiffoka fuq tliet effetti prinċipali, jiġifieri l-effett :

a. **Retributtiv;**
b. **Preventiv; u**
c. **Riedukattiv jew rijabilitattiv tal-piena**.

a. L-aspett retributtiv tal-piena huwa, skont il-ġurista Francesco Carnelutti, dak li jservi biex jirristabbilixxi moralment is-sitwazzjoni għal kif kienet qabel ma seħħet il-ħsara bil-kommissjoni tar-reat. Il-ħati jrid jagħmel tajjeb għall-azzjoni vjolattiva tad-dritt penali kommessa minnu u li tkun kisret il-paċi u trankwillita' soċjali.

b. L-aspett preventiv tal-piena huwa dak li jrid jassigura li l-piena tkun strument li bih, grazzi għal biża li s-sanzjoni li tkun tista' tingħata toħloq f'moħħ il-persuni, b'mod li dak li jkun jerġa jaħsibha darbtejn qabel ma jikkommetti reat. Fi kliem ieħor, minħabba l-biża li teħel il-piena, persuna tiġi mġegħela tixtarr sew il-konsegwenzi t'egħmilha **qabel** ma twettaq l-att kriminuż. L-effett preventiv għalhekk huwa dupliċi : wieħed ta' natura ġenerali u l-ieħor ta' natura speċjali. L-effett preventiv ġenerali huwa dak li bis-saħħa tal-liġi penali li tistabbilixxi l-piena, l-kollettivita tiġi kemm jista' jkun miżmuma milli tikkommetti reati minħabba l-biża li tinkorri fil-piena jekk tinstab ħatja. Aktar ma dik il-piena tiġi applikata fil-prattika, aktar dak l-effett preventiv ġenerali jkun laħaq il-mira tiegħu. L-aspett preventiv

speċjali huwa dak li japplika għall-ħati innifsu, li jkun esperjenza fuqu personali l-effetti tal-piena, b'mod li darb'oħra jerġa jaħsibha sew qabel ma jagħżel li jikser il-Liġi. Jekk il-kollettivita titlef din il-biża mill-piena minħabba li l-Liġi penali tibda' titnaqqar fil-kwalita jew kwantita tal-piena jew inkella minħabba li l-pieni ma jiġux applikati bir-rigorosita dovuta għall-fattispecie tal-każ, allura ma jkun hemm xejn li jġiegħel lill-kollettivita milli tiddeżisti għax jekk tiddelinkwi mingħajr konsegwenza jew b'konsegwenza żgħira, isir konvenjenti għall-kollettivita' li tiddelinkwi. Dan iwassal għal proliferazzjoni ta' delinkwenza b'konsegwenzi nefasti għall-interessi tal-istess kollettivita'. Il-kollettivita' allura teħtieġ li l-piena jkollha aspett preventiv li jkun effettiv u effikaċi meħtieġ għall-eżistenza paċifika tal-istess kollettivita. Altrimenti, il-kollass.

c. Finalment hemm l-aspett riedukattiv u rijabilitattiv tal-piena, li tikkonċentra mhux daqstant fuq l-aspett tal-ħtija speċifika tal-ħati u li għaliha tkun immirata l-azzjoni repressiva tal-piena, daqskemm fuq l-aspett ta' trattament terapewtiku individwali, immirat lejn ir-rijabilitazzjoni tal-ħati. Dan l-aspett rijabilitattiv huwa kruċjali għall-kollettivita in kwantu jgħin lill-ħati jgħaddi minn proċess ta' riforma tiegħu innifsu biex jgħinu jinqata' mir-raġunijiet u l-kundizzjonijiet li jkunu wasluh biex jiddelinkwi, billi jagħraf iqum fuq saqajh, billi jibni ħajtu mill-ġdid u ma jibqax aktar ta' theddida għas-soċjeta bħal meta kien fil-mument meta jkun iddelinkwa. F'dan il-kuntest il-piena għandu jkollha effetti riedukattivi u korrezzjonali fuq il-ħati. Iżda aktar minn

hekk il-ħati għandu jkollu dawk l-istrutturi maħsuba mill-Istat biex ikun jista' jwettaq dan il-perkors rijabilittativ u jiġi mgħejjun itejjeb l-imġieba tiegħu b'mod li għalhekk ikun jista' jerġa jiġi reintegrat fis-soċjeta, billi jiġi riedukat, imħeġġeġ jiżviluppa t-talenti u l-abbiltajiet tiegħu, inkoraġġit jaħdem biex ikollu biex jerġa jibni ħajtu, jkollu biex jgħix diċenti, ma jkollux għalfejn jiddelinkwi u jkollu wkoll minn fejn għad-danni li jkun ikkawża b'egħmilu. F'dan is-sens allura l-Carnelutti jtenni li l-piena hija distinta mill-kastig, għalkemm għandha effikaċja repressiva.

49. L-iżvilupp li seħħ f'dan il-każ, u ċjoe li l-partijiet tejbu r-rapport ta' bejniethom dwar l-aċċess għall-minuri bilfors ried sforz ta' kull min kien involut f'din il-kawża, u b'hekk inkluż dik tal-appellant. Għal dan, l-appellant jimmerita li jkollu temperament moderat fil-piena biex jirrifletti wkoll aktar bilanċ mal-aspett rijabilitattiv inerenti fil-piena.

Decide

Għal dawn il-motivi din il-Qorti, tilqa' l-appell in parte billi tirriforma s-sentenza appellata billi :

(a) filwaqt li tikkonfermaha f'dik il-parti fejn sabet lill-appellant ħati tar-reat kontravvenzjonali naxxenti mill-artikolu 338(ll) tal-Kodiċi Kriminali fir-rigward tad-dati inkriminati kollha għajr ħlief għad-data tat-30 t'Awissu 2017;

(b) tħassarha f'dik il-parti fejn sabitu ħati tar-reat imsemmi fl-artikolu 338(ll) tal-Kodiċi Kriminali fir-rigward tad-data tat-30 t'Awissu 2017, u tilliberah biss u limitatament fir-rigward tas-sejbien ta' ħtija ta' dan ir-reat b'riferenza għal dik il-ġurnata biss; kif ukoll

(c) tħassarha f'dik il-parti fejn erogat il-piena ta' xahar priġunerija sospiżi għal sena ai termini tal-Artikolu 28A tal-Kodiċi Kriminali

(d) u minflok tikkundannaħ għal multa ta' **<u>ħames mitt euro (€500)</u>**;

(e) tikkonferma s-sentenza appellata fil-bqija tagħha.

Aaron M. Bugeja
Imħallef